

ગુજરાત માધ્યમિક ઔર ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ - 2023-24

કક્ષા-12 હિન્દી (સામાન્ય પ્રવાહ) (002) (પ્રથમ ભાષા) વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 ઘંટે

પ્રશ્નપત્ર કા પ્રારૂપ

પૂર્ણાંક : 100

સૂચના : યાં પરિસ્થિતિ છાત્રોં, અધ્યાપકોં, પ્રાશિનકોં તથા મોડેરેટર્સ કે માર્ગદર્શન હેતુ હૈ। વિભિન્ન વિષયોં કે પ્રશ્ન-પત્ર કા નિર્માણ કરને વાળે પ્રાશિનક તથા મોડેરેટર્સ કો માધ્યમિક ઔર ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ કે બૃહદ હાર્ડ/ઉદ્દેશ્ય કે સુસંગત પ્રશ્નપત્ર કી સંરચના કે સંદર્ભ મેં બદલાવ કા અવકાશ રહેગા।

ઉદ્દેશ્ય કે અનુસાર ભારાંક

ઉદ્દેશ્ય	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ		કુલ
				સંયોજન/વિશ્લેષણ	અનુમાન/મૂલ્યાંકન	
કુલ અંક	18	28	20	24	10	100
પ્રતિશત	18%	28%	20%	24%	10%	100%

પ્રશ્ન કે પ્રકાર કે અનુસાર ભારાંક

ક્રમ	પ્રશ્નોં કે પ્રકાર	વિકલ્પ સહિત પ્રશ્નોં કી સંખ્યા	વિકલ્પ રહિત પ્રશ્નોં કી સંખ્યા	કુલ અંક
1.	વસ્તુનિષ્ટ પ્રશ્ન (O)	30	30	30
2.	અતિ-લઘૂતરીય પ્રશ્ન (VSA)	06	06	06
3.	લઘૂતરીય પ્રશ્ન (SA-I)	13	11	22
4.	લઘૂતરીય પ્રશ્ન (SA-II)	06	04	12
5.	વિસ્તૃત પ્રશ્ન (LA)	06	04	20
6.	નિબંધાત્મક પ્રશ્ન (EA)	01	01	10
	કુલ	62	56	100

વિભાગ કે અનુસાર ભારાંક :

1.	ગદ્ય વિભાગ	30
2.	પદ્ય વિભાગ	30
3.	વ્યાકરણ	20
4.	અપઠિત અર્થબોધ એવં લેખન	20
	કુલ	100

વ્યાકરણ કે અનુસાર ભારાંક

1.	સંધિ-વિચ્છેદ	02
2.	તત્સમ રૂપ	02
3.	ઉપસર્ગ-પ્રત્યય	02
4.	સમાસ ભેદ	02
5.	શબ્દ સમૂહ કે લિએ એક શબ્દ	02
6.	મુહાવરે	04
7.	છંદ (દોહા, સોરઠા, ચૌપાઈ, સવૈયા ઔર કવિત હી અભ્યાસક્રમ મેં હૈની)	02
8.	અલંકાર (અનુપ્રાસ, યમક, શ્લેષ, વક્રોક્તિ, ઉપમા, રૂપક, ઉત્પ્રેક્ષા, સંદેહ, ભ્રાંતિમાન ઔર માનવીકરણ અલંકાર હી અભ્યાસક્રમ મેં હૈની)	04
	કુલ	20

ગુજરાત માધ્યમિક ઔર ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષणિક વર્ષ - 2023-24

કક્ષા-12 હિન્દી (સામાન્ય પ્રવાહ) (002) (પ્રથમ ભાષા)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 ઘણ્ટે

પ્રશ્નપત્ર કા પ્રારૂપ

પૂર્ણાક : 100

વિભાગ - A

[30]

- વસ્તુનિષ્ટ પ્રશ્નોનું કે ઉત્તર દીજાએ : 1,2,3,4,5 [05]
- સહી જોડે મિલાઇએ : 6,7,8,9,10 (રચના-રચનાકાર, પાત્ર-સંવાદ જૈસે મુદ્દે હો સકતે હું) [05]
- એક-એક વાક્ય મેં ઉત્તર દીજાએ : 11,12,13 [03]
- દો-તીન વાક્યોનું મેં ઉત્તર દીજાએ : 14,15,16,17 (ચાર મેંથે કોઈ તીન) [06]
- પંદ્રહ-બીસ વાક્યોનું મેં ઉત્તર દીજાએ : 18,19 (દો મેંથે કોઈ એક) [05]
- ગદ્યાંશ કી સસંદર્ભ વ્યાખ્યા કીજાએ : 20,21,22 (તીન મેંથે કોઈ દો, તીનો ગદ્યાંશ વિતાન ભાગ-2 સે લેના હું) [06]

વિભાગ - B

[30]

- વસ્તુનિષ્ટ પ્રશ્નોનું કે ઉત્તર દીજાએ : 23,24,25,26,27 [05]
- સહી જોડે મિલાઇએ : 28,29,30,31,32 (રચનાકાર-રચના યા કાવ્યાંશ જૈસે મુદ્દે હો સકતે હું) [05]
- એક-એક વાક્ય મેં ઉત્તર દીજાએ : 33,34,35 [03]
- દો-તીન વાક્ય મેં ઉત્તર દીજાએ : 36,37,38,39 (ચાર મેંથે કોઈ તીન) [06]
- પંદ્રહ-બીસ વાક્યોનું મેં ઉત્તર દીજાએ : 40,41 (દો મેંથે કોઈ એક) [05]
- પદ્યાંશ કી સસંદર્ભ વ્યાખ્યા કીજાએ : 42,43,44 (તીન મેંથે કોઈ દો) [06]

વિભાગ - C

[20]

- સંધિ-વિચ્છેદ કીજાએ : 45,46 [02]
- તત્સમ રૂપ લિખિએ : 47,48 [02]
- ઉપસર્ગ યા પ્રત્યય અલગ કીજાએ : 49,50 [02]
- સામાસિક શબ્દ કા વિગ્રહ કરકે સમાસ નામ લિખિએ : 51,52 [02]
- શબ્દસમૂહ કે લિએ એક શબ્દ લિખિએ : 53,54 [02]
- મુહાવરે કા અર્થ લિખકર વાક્યપ્રયોગ કીજાએ : 55,56 [04]
- ઉદાહરણ સહિત છન્દ કી પરિભાષા લિખિએ : 57 [02]
- ઉદાહરણ સહિત અલંકાર કી પરિભાષા લિખિએ : 58, 59 [04]

વિભાગ - D

[20]

- અપઠિત ગદ્યાંશ કા એક-તિહાઈ મેં સારલેખન કીજાએ ઔર ઉચ્ચિત શીર્ષક ભી દીજાએ : 60 [05]
- નિબંધ-લેખન લગભગ 300 શબ્દોનું મેં પૂછ્યાએ : 61 અથવા 61 અથવા 61 અથવા 61 [10]
- અપઠિત કાવ્યાંશ કા ભાવાર્થ લિખિએ : 62 (કાવ્યાંશ આધુનિક કાલ સે હોગા) [05]

ગુજરાત માધ્યમિક ઔર ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષणિક વર્ષ - 2023-24

કક્ષા-12 હિન્દી (સામાન્ય પ્રવાહ) (002) (પ્રથમ ભાષા)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 ઘંટે

પ્રશ્નપત્ર કા પ્રારૂપ

પૂર્ણાંક : 100

સૂચના :

- ઇસ પ્રશ્નપત્ર મેં કુલ ચાર વિભાગ હુંદે છે।
- સખી પ્રશ્ન કે ઉત્તર લિખના અનિવાર્ય હૈ।
- વાક્ય રચના, ભાષા-શૈલી ઔર સ્વચ્છતા પર ધ્યાન દેં।

વિભાગ - A

● નિમનલિખિત પ્રશ્નોને ઉત્તર દિએ ગએ વિકલ્પોને મનુષ્યની જીવનસ્થળી વિષયે પ્રશ્ન કરી લિખિએ : [05]

- 'બાજાર દર્શન' પાઠ કિસ સાહિત્યિક વિધા મેં લિખા ગયા હૈ ?
(A) કહાની (B) સંસ્કરણ
(C) નિબંધ (D) ઉપન્યાસ
- ફ્રાંસીસી ક્રાંતિ કે નારે મેં કૌન-સા શબ્દ વિવાદ કા વિષય હૈ ?
(A) લોકતંત્ર (B) સમતા
(C) દાસતા (D) સ્વતંત્રતા
- હલવાઈ રસગુલ્લા કિસે ખિલાના ચાહતા થા ?
(A) કાલા ખાઁ (B) ચાઁડ સિંહ
(C) રાજા સાહબ (D) લુટ્ટન સિંહ
- પૂરા ગાંબ કૌન-સી બીમારી સે તબાહ હો ગયા થા ?
(A) હૈજા-મલેરિયા (B) પ્લેગ
(C) પીલિયા (D) કાલી ખાઁસી
- ઇન્દ્ર સેના કો ગાંબ કે લોગ દૂસરે કિસ નામ સે બુલાતે થે ?
(A) શરારતી મંડલી (B) કીર્તન મંડલી
(C) મેઢક મંડલી (D) ચિલ્લર મંડલી

● સહી જોડે મિલાડાએ : [05]

અ

- જીજી (A) એક ભી દિન છું આને સે જ્યાદા નહીં કમાએ।
- ભગતજી (B) દેખા તૂ તો અભી સે પઢ્ય લિખ ગયા।
- મહાદેવી વર્મા (C) ઉસને ક્ષત્રિય કા કામ કિયા હૈ।
- ધર્મવીર ભારતી (D) કાલે મેઘા પાની દે
- રાજા સાહબ (E) મૈને રૂઆંસે ભાવ સે કહા - 'યહ ક્યા બનાયા હૈ ?'
- (F) હૌરિબુલ

- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [03]
 11. ढोलक की आवाज का पूरे गाँव पर क्या असर होता है ?
 12. बचपन से ही लेखक धर्मवीर भारती किस संस्था से प्रभावित हो गए थे ?
 13. बाजारुपन से क्या तात्पर्य है ?
 - निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए : [06]
 14. 'मेरी कल्पना का आदर्श समाज' के आधार पर भ्रातृता के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए ।
 15. भक्ति के समुदायवाले भक्ति के साथ कैसा व्यवहार करते थे ?
 16. बाजार का जादू चढ़ने और उतरने पर मनुष्य पर क्या-क्या असर होता है ?
 17. कबीर पर द्विवेदीजी ने क्या टिप्पणी की है ?
 - निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर पंद्रह-बीस वाक्यों में लिखिए : [05]
 18. भगत जी के चारित्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
 19. द्विवेदीजी ने शिरीष के माध्यम से कोलाहल व संघर्ष से भरी जीवन-स्थितियों में अविचल रहकर जिजीविषु बने रहने की सीख दी है, स्पष्ट कीजिए ।
 - निम्नलिखित गद्यांशों में से किन्हीं दो की संसंदर्भ व्याख्या कीजिए : [06]
 20. टूटे-फूटे खंडहर, सभ्यता और संस्कृति के इतिहास के साथ-साथ धड़कती जिंदगियों के अनछुए समयों का भी दस्तावेज होते हैं ।
 21. सरकार ने दादा से जिरह करना शुरू किया तो सारा इतिहास बाहर निकल आया । सरकार ने दादा पर खूब गुस्सा किया ।
 22. "अरे ये 'वैरेंडिंग एनिवर्सरी' वगैरह सब गोरे साहबों के चोंचले हैं — हमारे यहाँ थोड़ी मानते हैं ।"
- विभाग - B**
- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर दीजिए : [05]
 23. 'कैमरे में बन्द अपाहिज' कविता किस काव्यसंग्रह से ली गई है ?

(A) दूटी-फूटी कुटिया	(B) चाँद का मुँह टेढ़ा
(C) इन दिनों	(D) लोग भूल गये
 24. 'पतंग' कविता के अन्तर्गत कवि ने किन इच्छाओं-उमंगों का चित्रण किया है ?

(A) जन्मजात इच्छाएँ	(B) नैसर्गिक इच्छाएँ
(C) बालसुलभ इच्छाएँ	(D) युवावस्था की इच्छाएँ
 25. 'दिन जल्दी-जल्दी ढलता है' काव्यगीत के रचनाकार कौन है ?

(A) स्बुवीर सहाय	(B) हरिवंशराय बच्चन
(C) तुलसीदास	(D) आलोक धन्वा
 26. तुलसीदास का संबंध भक्तिकाल की किस शाखा या धारा से है ?

(A) प्रेमाश्रयी शाखा	(B) निर्गुण धारा
(C) सगुण धारा	(D) ज्ञानाश्रयी शाखा

27. भोर का नभ कैसा लगता है ?

(A) नीला शंख जैसा

(B) सुनहरा शंख जैसा

(C) लाल शंख जैसा

(D) पीला शंख जैसा

● सही जोड़े मिलाइए :

[05]

रचनाकार

रचना/काव्यांश

28. रघुवीर सहाय

(A) रुबाईयाँ

29. सूर्यकांत त्रिपाठी 'निराला'

(B) हम पूछ-पूछकर उसको रुला देंगे ।

30. फिराक गोरखपुरी

(C) बादल राग

31. तुलसीदास

(D) नील जल में झिलमिलाती गोरी देह ।

32. शमशेरबहादुर सिंह

(E) लक्ष्मण-मुच्छा

(F) पतंग

● निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए :

[03]

33. 'बिजली की तरह चमक रहे हैं लच्छे' से क्या तात्पर्य है ?

34. काली सिल को किससे धो दिया है ?

35. कवि ने चौकोन खेत की तुलना किससे की है ?

● निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए :

[06]

36. बच्चे किस बात की आशा में नीड़ों से झाँक रहे होंगे ?

37. छोटे छोटे पौधे बादलों का स्वागत कैसे करते हैं ?

38. 'कविता के बहाने' में उड़ने और खिलने का कविता से क्या संबंध बनता है ?

39. रावण की बातों पर कुंभकरण ने क्या प्रतिक्रिया जताई ?

● निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर पंद्रह-बीस वाक्यों में लिखिए :

[05]

40. 'आत्मपरिचय' कविता का केन्द्रीय भाव लिखिए ।

41. 'परदे पर वक्त की कीमत है' - कहकर कवि ने पूरे साक्षात्कार के प्रति अपना नजरिया किस रूप में रखा है ?

● निम्नलिखित पद्यांशों में से किन्हीं दो की ससन्दर्भ व्याख्या कीजिए :

[06]

42. जथा पंख बिनु खग अति दीना । मनि बिनु फनि करिबर कर हीना ॥
अस मम जिवन बंधु बिनु तोही । जौ जड़ दैव जिआवै मोही ॥

43. जोर जबरदस्ती से

बात की चूड़ी मर गई

और वह भाषा में बेकार घूमने लगी ।

44. अगर वे कभी गिरते हैं छतों के खतरनाक किनारों से

और बच जाते हैं तब तो

और भी निडर होकर सुनहले सूरज के सामने आते हैं ।

विभाग - C

- निम्नलिखित शब्दों का संधि-विच्छेद कीजिए : [02]
 - 45. नीरव
 - 46. अत्यधिक
- निम्नलिखित शब्दों के तत्सम रूप लिखिए : [02]
 - 47. आँख
 - 48. दरसन
- निम्नलिखित शब्दों से प्रत्यय अलग करके लिखिए : [02]
 - 49. गाड़ीवान
 - 50. सदस्यता
- निम्नलिखित सामासिक शब्दों का विग्रह करके समास का नाम लिखिए : [02]
 - 51. दशानन
 - 52. आजन्म
- निम्नलिखित शब्दसमूह के लिए एक-एक शब्द दीजिए : [02]
 - 53. जिसका कोई शत्रु न हो
 - 54. जो उपकार न मानता हो
- निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ लिखकर वाक्यप्रयोग कीजिए : [04]
 - 55. ईद का चाँद होना
 - 56. नौ-दो ग्यारह होना
- निम्नलिखित छन्द का लक्षण लिखकर उदाहरण दीजिए : [02]
 - 57. दोहा
- निम्नलिखित अलंकारों के लक्षण सहित उदाहरण लिखिए : [04]
 - 58. यमक अलंकार
 - 59. वक्रोक्ति अलंकार

विभाग - D

- निम्नलिखित अपठित परिच्छेद का एक तिहाई भाग में सारांश लिखकर उचित शिरक दीजिए : [05]

60. इक्कीसवीं सदी में प्रवेश का अर्थ यह कदापि नहीं कि हम आगामी कई वर्षों में उसमें प्रवेश कर जायेंगे । इस बात का मर्म मूलतः यह है कि हम वर्तमान के यथार्थ और भविष्य के स्वप्न के बीच अपना मार्ग प्रशस्त करेंगे । विकास की संरचना और न्याय के निर्माण के अभियान में हम संतोष की सांस नहीं लेंगे और आशा, विश्वास एवं साहस के साथ अपने मार्ग पर अग्रसर होंगे क्यों कि हमारे लक्ष्य महान और कठिन हैं । हम कम्प्यूटर की बटन दबाते हुए दिखावा करने नहीं जा रहे हैं । हम कर्म करके अपने विचारों को मूर्त रूप दें, राष्ट्रीय एकता और सहमति की प्रतिष्ठा करें, वसुधा को एक कुटुम्ब के रूप में प्रस्थापित करने के प्रयत्न करें तथा विज्ञान और व्यवसाय के नये सीमांतों की खोज करते हुए व्यक्ति की अस्मिता और गरिमा की सुरक्षा के लिए न केवल कटिबद्ध हों, बल्कि उसकी गारंटी भी दें ।

- निम्नलिखित विषय पर लगभग 300 शब्दों में निबंध लिखिए : [10]

61. प्रौढण की समस्या

अथवा

कम्प्यूटर युग

अथवा

मेरा प्रिय खेल

अथवा

मोबाइल फोन बिना सब सूना

- निम्नलिखित अपठित काव्यांश का भावार्थ लिखिए : [05]

62. जो बीत गई सो बात गई ।

जीवन में एक सितारा था,
माना, वह बेहद प्यारा था,
वह डूब गया तो डूब गया,
अम्बर के आनन को देखो,
कितने इसके तारे टूटे
कितने इसके प्यारे छूटे
जो छूट गए फिर कहाँ मिले,
पर बोलो टूटे तारों पर
कब अंबर शोक मनाता है ।
जो बीत गई सो बात गई ।